

Висновки. Зі сказаного вище можна зробити висновок, що для визначення рівня капіталізації промислових підприємств, потрібно використовувати декілька методів аналізу, що дасть змогу отримати найефективніші наслідки. Залежно від форми капіталу який домінує у розвитку підприємства (реальний чи фіктивний), вибирається відповідний метод визначення рівня капіталізації.

Література

1. **Діагностика майна та ринкова ціна підприємства.** Консультаційно-аналітичний центр. [Електрон. ресурс]. – Доступний з: <http://inpos.com.ua/514>.

2. **Ігнільдєєва Е.Р.** Фінансові аспекти оцінки ефективності діяльності підприємства. [Електрон. ресурс]. – Доступний з: <http://vfsters.donntu.edu.ua>.

УДК 630*582.894

*Проф. Є.І. Бойко, д-р екон. наук;
магістрант О.А. Лоза – Львівська КА*

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

Розглянуто основні напрямки удосконалення системи управління витратами на підприємствах. Вони розглянуті з урахуванням існуючих проблем формування витрат, їх оперативного обліку та план – фактичного контролю, побудови інформаційної системи підприємства з адаптацією документообігу та забезпеченням взаємозв'язку управлінського і фінансового обліку, а також створення механізму мотивації і стимулювання зниження витрат підприємства.

Prof. Ye.I. Wojko; undergraduate O.A. Loza – L'viv commercial academy

The improvement of the system of the operation of the expenses of enterprises

In the article are considered the mane direction the improvement of the system of the operation of the expenses of enterprises. They are considered with taking in to account of existing problems forming of expenses, there operative consideration and the plan of the actual control, also the construction of the enterprises with adaptation of the documents tern and the providing of the intercommunication of operation and financial consideration, and also the creation of the mechanism of the motivation and stimulation of the decline of the expent of the enterprises.

З розвитком конкуренції на ринку та зниженням норми прибутку перспективи розвитку підприємства значною мірою залежать від поведінки витрат та управління ними. Вміння планомірно і раціонально керувати витратами в періоди погіршення кон'юнктури ринку підвищує шанси на виживання. Також за сприятливих економічних умова важливою стає задача оптимального розподілу ресурсів між поточною та інвестиційною діяльністю. Це можливо зробити, якщо на підприємстві діє продумана система управління витратами. Побудову та вдосконалення системи управління витратами на підприємствах пропонується здійснювати шляхом: виділення основних понять і процедур, системи управління витратами; виявлення існуючих проблем формування та контролю витрат на підприємстві; формування моделі управління витратами з урахуванням особливостей галузі та підприємства; побудови ін-

формаційної системи; адаптації документообігу до обраної інформаційної системи; розподілу відповідальності за формування витрат та створення механізму мотивації і стимулювання їх зниження [1, с. 15].

Основні поняття та процедури в системі управління витратами розглядаються за трьома напрямками: планування витрат; облік та план – фактичний контроль витрат; корегувальний вплив на процес формування витрат. Планування витрат передбачає такі дії: складання класифікації витрат; визначення норм витрат ресурсів, виходячи із запланованого обсягу випуску продукції та необхідності підтримки оптимального режиму роботи технологічного обладнання; розрахунок вартості витрат на основі даних про заплановані витрати ресурсів та існуючі ціни на них; визначення умов, за яких можлива економія ресурсів або допустима їх перевитрата порівняно з нормами; розроблення програми ресурсозбереження; складання плану-кошторису на витратному горизонті планування.

Класифікація витрат за статтями означає розбити їх на групи за тією чи іншою ознакою однорідності. Наприклад, матеріали можна об'єднати в статтю "допоміжні матеріали" за ознакою їх ролі у виробництві, а послуги, що споживаються – по постачальниках і т.п. Поряд з тим, для планування витрат у цехах потрібно розробити (на основі загальної схеми статей витрат) свою власну класифікацію, яка б деталізувала загальні статті витрат у вигляді, зручному для планування та управління ними. Наступним кроком у плануванні витрат має бути розроблення норм та нормативів витрачання ресурсів, виходячи з планових завдань з виробництва продукції та необхідності нормального функціонування технологічного обладнання. Таким чином, за допомогою довідника діючих цін на ресурси можна визначити вартісну оцінку запланованих витрат. При цьому треба мати на увазі, що не завжди отримана вартісна оцінка витрат відповідає поточним можливостям підприємства або його довгостроковому плану розвитку. У цьому разі на рівні підрозділів має розроблятися програма ресурсозбереження. Основним принципом ресурсоекономії є скорочення витрат у процесі здійснення технологічної операції чи підвищення ефективності використання ресурсу. Бажаним варіантом планування витрат є складання двох кошторисів: на основі діючих завдань з виробництва продукції та прийнятих норм і нормативів; з корекцією першого кошторису на основі програми ресурсозбереження. Тому, враховуючи ефект економії по мірі реалізації програми ресурсозбереження, потрібно заохочувати авторів програми. Спланувавши витрати, необхідно налагодити їх облік і план – фактичний контроль [3, с. 48].

Під оперативним обліком витрат розуміють їх однорідне відображення в цехових облікових формах із заданою періодичністю і заданим терміном готовності даних. За своєю структурою облікова форма має збігатися з плановою (цеховим кошторисом), бути її "дзеркальним відображенням". Тобто, облікова форма повинна забезпечувати можливість прямого порівняння планових та фактично досягнутих показників. У цьому і полягає один із важливих елементів всієї системи управління витратами, а саме план – фактичний контроль.

Облік витрат із заданою періодичністю означає необхідність відобразити в обліковій формі всі практично здійснені витрати на відповідний період часу. На практиці деякі види витрат обліковують за більший термін. Так, акт прийому – передачі виконаних робіт може складатися у кінці місяця. Відповідно в системі оперативного обліку витрат необхідно передбачити можливість поетапної оцінки виконаних робіт з терміном етапу – один тиждень. З іншого боку, потрібно однорідно визначити і термін готовності даних для звіту. Якщо облік здійснюється з тижневою періодичністю, то терміном готовності даних може бути понеділок, наступний за звітним тижнем. Реалізація названих принципів оперативного обліку об'єктивно потребує введення деяких додаткових документів (тижневих довідок та актів), що слугують документальною основою введення даних у систему оперативного обліку витрат [с. 55].

План – фактичний контроль зазвичай здійснюється в двох розрізах: натуральних і вартісних показниках. Тому система оперативного обліку витрат повинна давати відповідь про причину відхилення фактичного показника від планового. Є дві основні причини – відхилення від норм витрачання ресурсів та зміни цін на ресурс. Коригувальний вплив на процес формування витрат передбачає три основні цілі, що мають постійно знаходитись в полі зору особи, яка відповідає за управління витратами, а саме: підтримку відповідності між фактичними витратами ресурсів та їх нормативно-плановими витратами; досягнення економії за рахунок зниження витрат ресурсів порівняно з нормативними витратами без зниження корисного ефекту витрат; приведення обсягу і графіка витрачання ресурсів відповідно зі зміною виробничих і фінансових можливостей підприємства [10, с. 132].

Виявлення існуючих проблем (діагностика) формування та контролю витрат на підприємстві зводиться до визначення причин недостатньої оперативності обліку, відсутності надійних критеріїв оцінки ефективності діяльності в сфері управління витратами, недорозвиненості системи мотивації. Недостатність оперативного обліку полягає в тому, що на більшості підприємств повні дані про фактичні витрати в цехах можуть бути отримані в бухгалтерії через місяць після звітного. Ці дані на момент їх отримання будуть застарілими. Вони не дають змогу оперативно аналізувати виробничі процеси в цехах і, відповідно, приймати рішення з виникненням проблем. Відхилення витрат від кошторисних показників зазвичай неможливо адекватно оцінити в зв'язку з відсутністю достатнього переліку норм і нормативів, розвинутої статистики про витрати за минулі періоди, єдиного методичного підходу до аналізу ефективності здійснених витрат [4, с. 63].

Нерозвиненість системи мотивації за досягнення кінцевого результату пов'язана з відсутністю оперативного контролю та управління витратами, що ускладнює оцінку роботи підрозділів у плані ресурсозбереження. Система управління витратами підприємства розробляється відповідно до національних стандартів бухгалтерського обліку та галузевих методичних рекомендацій з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг). Формування бажаної моделі управління витратами включає такі ета-

пи: – розробку системи норм і нормативів по окремих позиціях статей витрат; – запровадження системи планування план-фактного контролю, розрахунку і факторного аналізу відхилень фактичних даних від планових; встановлення відповідальності керівників центру витрат за виконання планових завдань по регульованих видах витрат; затвердження порядку збору і передачі даних; налагодження даних у режимі реального часу по мірі формування первинних документів по затратах; розроблення і запровадження системи заохочення за досягнення економії витрат.

Побудова інформаційної системи повинна поєднувати в собі три рівні управління процесами на підприємстві: управління бізнес-процесами; управління проектно-конструкторськими розробками; управління технологічними процесами виробництва. "Становим хребтом" єдиної інформаційної системи управління підприємством є система управління бізнес процесами підприємством класу ERP (Enterprise Resources Planning – Планування ресурсів підприємства). Система автоматизації проектно-конструкторської діяльності і технологічної підготовки виробництва (САПР/АСТПП-CAD/CAM/CAE/PDM) забезпечує зменшення терміну виробничого циклу та підвищення якості продукції [7, с. 82].

Адаптація документообігу до обраної інформаційної системи полягає в доповненні існуючих первинних документів новими та встановленні графіка руху документів відповідно з періодичністю звітів інформаційної системи. Існуючі документи, що відображають витрати підрозділів (акти на списання матеріалів, акти прийому-здачі робіт, довідки про виконані роботи, путьові листи, відомості та ін.), доповнюються новими документами, які вводяться поруч із діючими (форма оперативного обліку та контролю витрат, тижнева довідка для заповнення форми). Графік складання документів встановлюється, виходячи з 1-2 тижневого інтервалу підготовки звітності в інформаційній системі. Розподіл відповідальності за формування витрат та створення механізму мотивації є дуже важливим. За поточні витрати відповідальність несе керівник відповідного підрозділу (центру витрат) у частині регульованих витрат. Обов'язковим елементом ефективного управління витратами є система мотивації ресурсозбереження, яка будується у вигляді премій за виконання норм та нормативів або відсотку від економії проти норм [9, с. 42].

Висновки. Удосконалення системи управління витратами націлене на постійний пошук і виявлення резервів економії ресурсів, нормування їх витрат, планування, облік та аналіз витрат за їх видами, стимулювання ресурсозбереження і зниження витрат з метою підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства.

Література

1. Бутинець Ф.Ф. та ін. Бухгалтерський управлінський облік. – Житомир., 2002. – 480 с.
2. П(С)БО 16 "Витрати", затверджене наказом Мініфіну України від 31.12.1999 р. № 318, зі змінами і доповненнями.
3. Цал-Цалко Ю.С. Витрати підприємства: Навч. посібник. – К.: Либідь. – 2002. – 656 с.
4. Валдайцев С.В. Оценка бизнеса и управление стоимостью.
5. Егеров И.А. Стоимость бизнеса: Искусство управления: Учеб. пособие. – М.: Дело, 2003. – 480 с. предприятия. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001.

6. **Економічна енциклопедія:** У трьох томах, т.3/ Редкол.: ... С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Вид. центр "Академія", 2002. – 952 с.
7. **Ефремов В.С.** Стратегическое планирование в бизнес-системах. – М.: Финпрес, 2001. – 240 с.
8. **Орлов О.О.** Планування діяльності промислового підприємства. – К.: Скарби, 2002. – 336 с.
9. **Планування діяльності підприємства/ В.Є. Москалюк.** – К.: КНЕУ, 2002. – 252 с.
10. **Фінансовий менеджмент:** Навч. метод. посібник для самост. вивч. дисц./ А.М. Поддєрьогін, ЛД. Буряк, Калач та ін. – К.: КНЕУ, 2001. – 294 с.

УДК 336.748.12 + 338.5

Здобувач *В.М. Варгас* – Львівська КА

БАЗОВА ІНФЛЯЦІЯ ЯК ІНФЛЯЦІЙНИЙ ІНДИКАТОР

Обрахований базовий індекс споживчих цін для Львівської області за допомогою альтернативного методу простих виключень.

Ключові слова: індекс споживчих цін, базовий індекс споживчих цін

Competitor V.M. Vargas – L'viv commercial academy

Core inflation as the inflationary indicator

Expected core consumers prices index for the Lvov region by the alternative method of simple exceptions.

Keywords: consumer price index, core consumer price index

Постановка проблеми і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Інфляція є однією із основних проблем будь-якої країни, зусилля уряду останньої націлені на регулювання і утримання її у припустимих межах. Що по-своєму вимагає глибокого вивчення розвитку інфляційних процесів та аналізу альтернативних цінових індикаторів. Серед них необхідно виділити базовий індекс споживчих цін, який дає змогу виключати короткострокові коливання із показника довгострокової і стійкої динаміки цін.

Аналіз останніх публікацій, у яких започатковано вирішення цієї проблеми. Проблема базової інфляції є відносно новою, тому у вітчизняній літературі не є широко висвітленою. Однак, серед українських дослідників даної проблеми необхідно відзначити О. Петрика, Ю. Половнюова, із зарубіжних дослідників С. Сечетті., А. Мейлер, Т.Е. Кларк, Л. Блейка тощо.

Мета статті. Проаналізувати альтернативний метод обрахунку базового індексу споживчих цін – метод простих виключень та обчислити його на прикладі Львівської області.

Основний матеріал дослідження з повним обґрунтуванням отриманих результатів. Показником, що дає можливість оцінити інфляційну динаміку з мінімізацією ефектів шоків пропозиції, сезонних коливань окремих продуктів та адміністративного регулювання цін, є базовий індекс споживчих цін.

Існують різні методи розрахунку базового індексу споживчих цін:

- метод вилучення змінного переліку товарів (послуг)- представників;
- метод вилучення постійного переліку товарів (послуг)- представників;
- метод плінного середнього;
- метод усіченого середнього;
- метод медіанної інфляції;
- структурний векторно-авторегресійний метод (SVAR).